

Nu byggs landet

MARS 2007

Det ekonomiska läget

Nu byggs landet

Sveriges ekonomi spurtar de kommande åren i uppgångens andra fas. Exportindustrin som hittills varit motorn kompenserar en försvagning i USA och Kina med ökad försäljning till Europa. I år och nästa år lyfter konsumtionen ordentligt. Samtidigt sker en kraftig ökning av investeringar i konsumtionsnära branscher och offentlig infrastruktur. Sveriges sammantagna investeringar, inräknat stora satsningarna i andra länder, ligger nu på en rekordhög nivå. Fortfarande finns dock många hinder för investeringar i Sverige, vilket bidrar till att ovanligt mycket investeras utomlands.

Den amerikanska ekonomin dras under de kommande åren med sviterna av fastighetsbubblan. För Sveriges exportindustri kompenseras detta dock av en allt starkare uppgång i Europa. Kinas tillväxt kan bromsas något, men mer fokus på kvalitet och miljö kan snarast gynna svenska företag.

Sysselsättningen fortsätter att öka. Även utanförskapet minskar i snabbare takt i år. Samtidigt med lönelöft, skattesänkningar och lägre hushållsparande ger det upphov till en konsumtionsfest i närheten av det som skedde 1998 och 1999.

Även investeringskonjunkturen går in i en ny fas. Bättre villkor för en rad konsumtionsnära branscher och stora likvida tillgångar leder till ökade investeringar och ett ökat företagande. Till det bidrar också bostadsbyggandet. Även de offentliga investeringarna skjuter fart efter en lång period av stagnation.

I en särskild temadel visas att de totala inhemska och utländska investeringarna successivt har ökat under det senaste decenniet. Men under de senaste tio åren har det investerats relativt sett mindre i Sverige och mer i utlandet. Nu svänger pendeln tillbaka något.

Resultaten från Svenskt Näringslivs företagarpanel visar också att en ganska stor andel av de planerade svenska investeringarna nu går till expansion och produktförnyelse. För många mindre företag är kapitalbrist fortfarande en flaskhals, trots den stora likviditeten på finansmarknaderna. Dessutom hindras många investeringar, även i medelstora företag, av tidsbrist hos företagsledningen.

Vad sade vi tidigare?

I vår förra prognos, "Växthuseffekten" väntade vi oss att BNP skulle öka med 3,4 procent 2007 och dämpas till 2,7 procent 2008.

Den inhemska efterfrågan växer nu något snabbare än vi förutspådde. Även förutsättningarna för exporten har utvecklats något bättre med en svagare krona och en starkare utveckling i Europa än väntat.

I innevarande bedömning har BNP-prognosen justerats upp till 3,7 procent 2007 och 3,0 procent 2008.

Innehåll

Nu byggs landet.....	2
Det internationella läget.....	3
MÖRKA MOLN I USA	3
STACKMOLN I EUROPA.....	3
SOLSKEN I NYA EU-LÄNDER	4
STARK SOL ÄVEN I ASIEN	4
Svenska framtidsutsikter.....	6
OPTIMISM BLAND FÖRETAGEN.....	6
INVESTERINGSNIVÅN BYGGS UPP.....	8
EUROPA OCH ASIEN DRIVER EXPORTEN.....	8
SYSSELSÄTTNINGSDRIVEN KONSUMTION.....	9
INFLATIONEN INOM MÅLINTERVALLET.....	10
SYSSELSÄTTNINGEN MOT REKORDNIVÅ	10
TJÄNSTERNA SYSSELSÄTTNINGSMOTOR	12
Framtidens investeringar.....	13
FRAMTIDENS INVESTERINGAR	13
VAR FINNS INVESTERINGSBEHOVEN?.....	13
MAN KAN ALLTID BO BÄTTRE	14
BEHOV AV OFFENTLIGA INVESTERINGAR	14
INVESTERINGSHINDER I FÖRETAGEN	15
Kontaktuppgifter.....	20

Det internationella läget

De senaste tre åren har världshandelstillväxten uppgått till i genomsnitt nästan nio procent i årstakt, mätt i volym, vilket kan jämföras med de senaste 30 årens genomsnitt på strax under sju procents årlig tillväxt. Den snabbt växande andelen mellan världens nationer har eldats på av en remarkabel produktionsutveckling i stora delar av Asien kombinerat med en stark konsumtionsdriven tillväxt i USA. De kommande åren förväntar vi oss att den amerikanska konsumentens köplust dämpas något, samtidigt som den, hittills betydligt försiktigare, europeiska konsumenten gradvis lättar på plånboken. Till följd av en svagare tillväxt i Kina, motiverad av politiska åtstramningar, förväntas världshandelstillväxten gradvis växla ned till en svagare ökningstakt under 2007 och 2008.

MÖRKA MOLN I USA

Den kraftigt nedkylda efterfrågan på den amerikanska fastighetsmarknaden har sedan i somras satt ett rejält avtryck på husprisernas utveckling. För närvarande sjunker de genomsnittliga priserna på såväl nya som existerande hus, visserligen i måttlig takt. Historiskt har en dylik utveckling fått två tydliga effekter i BNP-statistiken: för det första i form av fallande bygginvesteringar och för det andra i form av dämpad privatkonsumtion.

Bygginvesteringarna i USA har nu fallit i årstakt tre kvartal i rad, och under fjolårets avslutande kvartal var fallet så stort att näringslivets totala investeringar minskade i årstakt. Än så länge kan man dock inte se någon tydlig negativ effekt på vare sig hushållens faktiska konsumtion eller hushållens förväntningar om den ekonomiska situationen. Vi förväntar oss dock en successiv avmattning i privatkonsumtionen under 2007 och 2008. Avmattningen lindras något som en följd av en mer expansiv penningpolitik från Federal Reserve från sommaren 2007 och framåt.

Den amerikanska styrräntan har legat på en högre nivå än den Europeiska Centralbankens styrränta i drygt två år. Under det närmaste året räknar vi med att räntedifferensen mellan USA och euroområdet snabbt kommer att minska, vilket i sin tur förväntas leda till en fallande dollarkurs. Exportförutsättningarna stärks således för den amerikanska industrin, vilket kan vara en viktig faktor som räddar den amerikanska ekonomin från en recession. USA:s BNP-tillväxt förväntas uppgå

BNP i ett urval länder och regioner

	Procentuell förändring		
	2006	2007	2008
USA	3,3	2,2	2,5
Storbritannien	2,7	2,8	2,6
Euroområdet	2,6	2,7	2,4
EU-10	6,2	6,5	6,5
Japan	2,2	2,4	2,5
Kina	10,7	9,5	9,0
Sverige	4,4	3,7	3,0
OECD	3,0	2,6	2,7

Källa: Ecowin, OECD, Svenskt Näringsliv

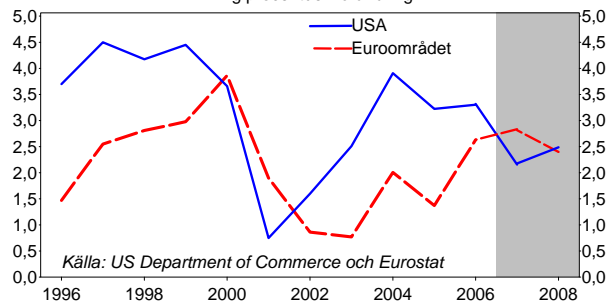
till 2,2 procent i år och 2,5 procent nästa år, efter en BNP-tillväxt på 3,3 procent under 2006.

STACKMOLN I EUROPA

Himlen är för ovanlighetens skull mer fri från mörka moln på den här sidan av Atlanten. Det senaste årets tillväxtsiffror har varit mycket goda för flertalet västeuropeiska länder. Under fjolårets sista kvartal överträffade exempelvis euroområdets BNP-tillväxt USA:s, vilket var fem år sedan sist det inträffade.

Den västeuropeiska högkonjunkturen karakteriseras i dagsläget av en lyckosam kombination av stark export och snabbt ökande privatkonsumtion. Optimismen är god bland såväl inköpschefer som konsumenter – och sysselsättningen växer med en ansevärd fart inom byggsektorn och med en relativt god takt inom den privata tjänstesektorn. Arbetslösheten, som slog in på en nedåtgående trend för cirka två år sedan, är nu nere på nivåer som inte skådats på drygt 15 år.

Bruttonationalprodukt, USA och euroområdet
Årlig procentuell förändring

Även om inflationen har understigit ECB:s inflationstak om 2 procent de senaste månaderna, växer penningmängden för närvarande med nästan 10 procent i årstakt. Detta, kombinerat med den generellt sett goda ekonomiska utvecklingen, kom-

mer ECB sannolikt ta som intäkt för en fortsatt uppåtgående räntebana, vilket sätter en press uppåt på eurokursen. Vi räknar med att euron har stärkts till uppemot 1,35 USD/euro vid slutet av nästa år, vilket förväntas medföra en något svagare utveckling av euroområdet export till USA. Detta vägs dock upp av en fortsatt god efterfrågan från andra europeiska länder samt Asien. Sammantaget förväntar vi oss en BNP-tillväxt på 2,7 procent i år och 2,4 procent nästa år. Detta kan jämföras med en tillväxt på 2,6 procent 2006.

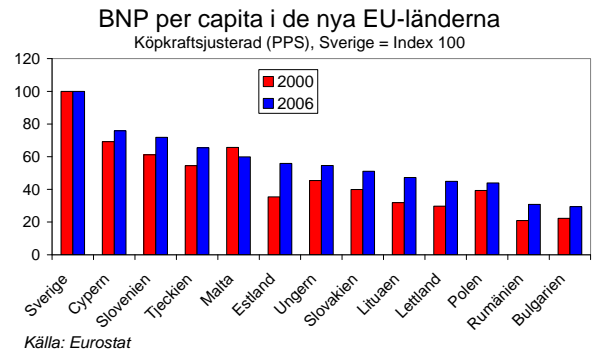
SOLSKEN I NYA EU-LÄNDER

Om himlen ter sig tämligen molnfri i de gamla EU-länderna, skiner solen sedan ett bra tag tillbaka väldigt starkt i de nya EU-länderna. I samtliga av dessa 12 länder, med undantag för Malta, var BNP-tillväxten påtagligt högre – i flera fall mer än dubbelt så hög – jämfört med de gamla EU-länderna under fjolåret. Estland och Lettland, som toppar EU:s tillväxtliga, uppmätte tillväxtsiffror på 11-12 procent. Den starka tillväxten i de nya EU-länderna kan, något förenklat, förklaras utifrån tre olika faktorer.

För det första är det fråga om en så kallad *catching up*-effekt, vilket innebär att relativt sett fattiga ekonomier tenderar att växa snabbare än relativt sett rikare länder under en anpassningsperiod. Sociologen Jan Delhey analyserade för fem år sedan möjligheterna för en dylik *catching up*-effekt för de nya EU-länderna. Delheys slutsats var att det mycket väl kunde ta en eller två generationer innan levnadsstandarden i dessa länder hade anpassats till en västeuropeisk nivå.¹ De senaste årens starka tillväxt pekar dock mot en avsevärt snabbare process.

Om vi antar att de senaste tio årens tillväxttrend håller i sig, kommer Estland att ha en högre BNP/capita, justerat för köpkraft, än Sverige redan om tio år. Givet gällande trend kommer även Lettland, Litauen och Slovenien att ha en högre BNP/capita än Sverige om tjugo år. *Catching up*-processen kan med andra ord gå avsevärt snabbare än många bedömare tidigare trott, även om det naturligtvis kan vara vanskligt att skriva fram trender utifrån historiska data. Diagrammet nedan pekar på en tydlig *catching up*-effekt för samtliga länder, förutom Malta, sedan 2000.

¹ Jan Delhey, *The Prospects of Catching up for New EU Members, Lessons for the Accession Countries to the European Union from Previous Enlargements*, Social Indicators Research, Issue Volume 56, No.2, November, 2001.

För det andra, finns det anledning att tro att flertalet av de nya EU-länderna har ett mer tillväxtfrämjande institutionellt klimat än vad som i regel är fallet i de gamla EU-länderna. Särskilt viktigt i det perspektivet är de allmänt lägre, och plattare, skattnivåerna samt en mer flexibel arbetsmarknad. Vinsten av att starta och driva företag är hög, likaså är incitamentet för att arbeta, samtidigt som kostnaden för att investera och/eller anställa är låg. Därmed växer såväl kapitalstock som sysselsättning i en angenämt hög takt, vilket i sin tur resulterar i hög ekonomisk tillväxt.

För det tredje kan den höga tillväxten i de nya EU-länderna förklaras utifrån ett konjunkturellt perspektiv. Exportsektorn gynnas av en stark högkonjunktur i västra Europa, vilken dessutom tenderar att bli allt mer konsumtionsdriven. En god vinstutveckling har vidare resulterat i snabbt ökande investeringsnivåer. De senaste åren har dessutom arbetslösheten fallit skyndsamt, vilket innebär att det finns goda förutsättningar för en stark tillväxt av privatkonsumtionen. Vi räknar med att BNP-tillväxten i genomsnitt kommer att uppgå till cirka 6,5 procent per år under 2007 och 2008, efter en BNP-tillväxt om 6,2 procent 2006.²

STARK SOL ÄVEN I ASIEN

De ekonomiska utsikterna är fortsatt mycket goda för många länder i Asien. Den snabba industrialiseringen och internationaliseringen av den kinesiska och indiska ekonomin har resulterat i ett gynnsamt tillväxtklimat för i stort sett hela regionen. Kortfattat kan man konstatera att den starka ekonomiska aktiviteten för närvarande snarare är av strukturell än konjunkturell karaktär. Med detta i åtanke kan vi räkna med höga tillväxttal i flertalet asiatiska länder under en överskådlig framtid.

Ett land som utan tvekan har dragit nytta av en stark exportefterfrågan från Kina är Japan. Ande-

² Prognosen avser de tio länder som blev medlemmar i EU 1 maj, 2004.

len av japansk export som går till Kina har fördubblats under de senaste fem åren och i dagsläget exporterar Japan varor till Kina till ett värde som är större än landets varuexport till hela EU. Samtidigt som nettoexporten har utvecklats synnerligen positivt har även näringslivets investeringar ökat i en mycket stark takt. När nu sysselsättningen har visat tecken på en stabil, om än långsam, uppgång för första gången på nästan ett decennium, finns det dessutom anledning att förvänta sig en mer positiv utveckling av hushållens konsumtion. Vi räknar med en ekonomisk tillväxt om cirka 2,4 procent i år, efter fjolårets BNP-tillväxt på 2,2 procent. Nästa år bedömer vi att Japans ekonomi växer med 2,5 procent.

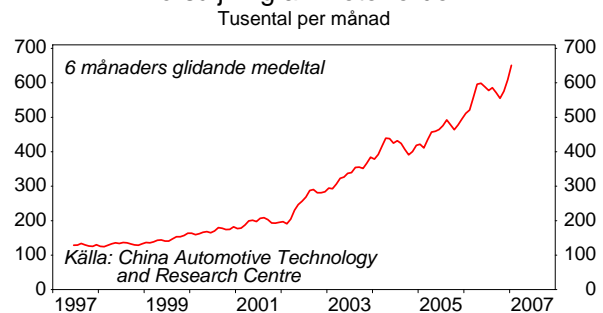
Den senaste tidens turbulenta utveckling på den kinesiska börser, vilket även har fått stora efterverkningar på internationella börser, bör inte tolkas som att det finns en uppenbar risk för en framtida lågkonjunktur i det stora landet i öster. Snarare handlar det om en snabb korrigerings efter en lång period av rekordstor börsuppgång. Detta betyder dock inte att Kinas ekonomi kan förväntas växa med 11 procent, vilket var fallet ifjol, även de kommande åren.

Uttalande från såväl premiärminister Wen Jiabao som *Nationella utvecklings- och reformkommisionen* tyder på att det finns en offentlig strävan efter en något svagare ekonomisk utveckling med större fokus på kvalitet och miljö. Till skillnad från vad som är fallet i moderna marknadsekonomier kan den här typen av offentlig strävan få dramatiska konsekvenser i en ekonomi som den kinesiska, med tydliga planekonomiska tendenser. Detta kan bland annat förväntas ske i form av en mer restriktiv kreditgivning till mindre lönsamma företag som är verksamma inom branscher som

bedöms karakteriseras av överkapacitet. Även företag som är verksamma inom branscher med en relativt hög energiförbrukning och/eller stor mängd utsläpp kan utsättas för en mer restriktiv behandling.

Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att den kinesiska tillväxten i väldigt hög grad hittills har varit utbudsdriven. Vi räknar med att de senaste årens goda sysselsättningstillväxt, snabba urbanisering, samt stora reallöneökningar kommer att sätta ett ordentligt avtryck på hushållens konsumtion under de kommande åren. En rad tecken pekar redan i den riktningen. Exempelvis uppgick antalet sålda motorfordon i januari månad i år till drygt 720 000, vilket är nästan 200 000 fler än för bara ett år sedan. Mer än tre fjärdedelar av dessa fordon klassificeras som personvagnar.

Försäljning av motorfordon

Sammantaget förväntar vi oss att Kinas ekonomi växer med 9,5 procent i år och 9,0 procent nästa år, efter en BNP-tillväxt om 10,7 procent 2006. I det perspektivet kan det vara värt att notera att de kinesiska myndigheterna har som mål att ekonomin "enbart" ska växa med runt åtta procent per år.

Svenska framtidsutsikter

Den snabba tillväxten i världsekonomin fortsätter av allt att döma ännu en tid. Tillväxttakten dämpas något i USA, men stigande efterfrågan i Europa tar över stafettpinnen. Samtidigt fortsätter den höga tillväxten, mellan 5 och drygt 10 procent per år, i stora delar av Asien och östra och centrala Europa. Sammantaget räknar vi med att världshandelstillväxten (världens samlade export) uppgår till åtta procent i år och sju procent nästa år.

Integrationen av dessa ”nya” områden, där välståndsnivån är betydligt lägre än i västvärlden, talar för att världshandelstillväxten kan bli hög under många år framöver. För västvärlden kan det vara frågan om en period av 1960-talskaraktär. Då, när länderna i Europa skulle byggas upp efter kriget med vägar, bostäder med mera och välfärdsystemen började byggas ut samtidigt som tekniken tog ett språng med TV:n som ett vardagligt exempel, var tillväxten hög under mer än ett decennium.

Kina, Indien med flera asiatiska länder samt östra och centrala Europa går igenom motsvarande utveckling nu. Efterfrågan på råvaror, maskiner och kunskap från västvärlden är därför hög och är en viktig förklaring till de senaste årens svenska exportframgångar.

Detta har medfört ökad produktion i företagen. Resultatet kanaliseras nu successivt ut i samhället i form av ökad sysselsättning, stigande löner, utdelningar och ökade investeringar. Den inhemska efterfrågan – konsumtion och investeringar – ökade starkt förra året och vi räknar med fortsatt god utveckling de kommande åren. Konsumtionsökningen har hittills mestadels riktats mot sällanköpsvaror såsom ny teknik, sport och friluftsutrustning med mera, men nu bedömer vi att en större del av konsumtionen kommer att riktas mot tjänster.

Investeringarna har under de senaste åren till stor del varit rationaliserings- och ersättningsinvesteringar inom industrin. Bostadsinvesteringarna har visserligen ökat procentuellt mycket under några år, men detta har skett från mycket låga nivåer. Först nu börjar bostadsbyggandet nå långsiktigt hållbara nivåer efter kollapsen i början av 1990-talet. Industrins kapacitetsutnyttjande har nått rekordnivåer, vilket talar för kapacitetshöjande investeringar inom industrin framöver. I den senaste investeringsenkäten från SCB spås en kraftig uppgång i industrins investeringar i år. Allt bättre finanser inom offentliga sektorn talar för att större

Försörjningsbalans, 2006 års referenspriser

	Mdr kr 2006	Andel procent	Procentuell volymförändring		
			2006	2007	2008
Konsumtion	2 098	73,9	2,5	2,9	3,2
Privat	1 339	47,2	2,8	3,6	4,0
Offentlig	759	26,7	1,8	1,7	1,7
Statlig	207	7,3	1,0	1,0	1,0
Kommunal	552	19,4	2,0	2,0	2,0
Investeringar	509	17,9	8,2	7,0	5,0
Lager	0	0,0	-0,1	0,3	0,1
Export	1 456	51,3	9,1	5,0	4,0
Import	1 224	43,1	7,8	6,0	5,5
BNP	2 838	100,0	4,4	3,7	3,0
Real BNP			3,9	4,4	3,0

Några nyckeltal*

	2006	2007	2008
Öppen arbetslöshet, procent	5,4	5,1	4,3
Sparkvot, i procent av disponibel inkomst	8,0	8,4	7,7
Industriproduktion inkl energi, procentuell förändring	4,8	4,2	4,0
Konsumentprisindex, procentuell förändring	1,4	1,8	2,0
Bytesbalans, andel av BNP**	8,2	7,9	7,3
SEK/USD	7,4	7,0	6,7
SEK/EUR	9,3	9,2	9,0
TCW-index	127,3	125,0	122,5
Ränta, 10-åriga statsobligationer	3,7	4,0	4,5
Ränta, 3-månaders statsskuldsväxel	2,3	3,4	4,0

Källa: SCB och Svenskt Näringsliv

* Årsgenomsnitt, där annat ej anges

** Avser Export varor & tjänster minus import varor & tjänster enligt nationalräkenskaperna.

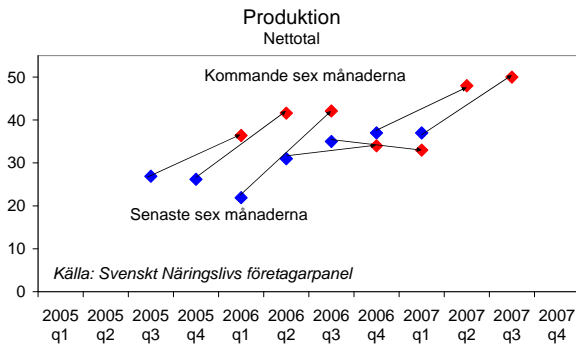
infrastrukturinvesteringar kommer igång inom de närmsta åren.

God tillgång till likviditet bidrar till att det börjar investeras i all högre grad inom de flesta sektorer i landet de kommande åren. En nybyggnadsanda likt 1960-talet sköljer över landet, vilket också skildras av den starka BNP-tillväxten. BNP-volymer förväntas växa med 3,7 procent i år och 3,0 procent nästa år.

Under innevarande år sjunker importpriserna något, främst till följd av lägre energipriser, samtidigt som exportpriserna ökar måttligt. Detta innebär att de senaste årens försvagning av Sveriges *terms-of-trade* tillfälligt bryts. Den reala BNP-tillväxten blir därför högre än tillväxten av BNP-volymer i år.

OPTIMISM BLAND FÖRETAGEN

I vår företagarpanel avspeglas att de senaste årens högkonjunktur nu verkar ha kommit in i en andra fas. Efter en måttlig dämpning i aktiviteten och förväntningarna för ungefär ett år sedan förnyades optimismen under det fjärde kvartalet förra året.

I företagarpanelen, där närmare 2000 företag från hela näringslivet ingår, är företagen nu mer optimistiska om den närmaste framtidens produktion än någon gång tidigare sedan panelen startades. I stort sett hela näringslivet framhåller en optimistisk konjunkturbild, men naturligtvis varierar bilden mellan branscherna.

I **massa- och pappersindustrin** är efterfrågan god och produktionen ökade med drygt 3 procent 2006. Förväntningarna ligger på en liknande produktionsökning i år. Snedvridande miljö- och/eller energikostnader gentemot konkurrentländerna är dock ett allvarligt hot mot branschen. Investeringar läggs på is i väntan på tydligare miljö- och energipolitik. För Rottneroskoncernen har läget blivit så allvarligt att den planerar att lägga ned produktionen vid Utansjö Bruk och flytta verksamheten utomlands.

I **kemisektorn**, med läkemedelsindustrin i spetsen, ökade produktionen med 7 procent 2006. Efterfrågan är fortsatt god, men branschen (läs: läkemedelsindustrin) är känslig för att enskilda patenterade läkemedel blir framgångsrika på världsmarknaden. Det senaste decenniet har branschen varit lyckosam i detta hänseende, men de kommande åren ser kärvare ut. Produktionsökningstakten spås därför mattas av i år och nästa år.

Bland **teknikföretagen**, före detta verkstadsindustrin, fortsätter konjunkturen att utvecklas starkt. Ordergången både från export- och hemmamarknaden förstärks, kapacitetsutnyttjandet är oförändrat högt och bristen på arbetskraft är ännu inte något stort problem i sektorn. Under 2006 ökade produktionen med drygt 5 procent och nästan samma produktionsökning väntas i år.

Särskilt starkt utvecklas maskin- och transportmedelsindustrin, medan marknaden för elmaskiner och instrumentindustrin utvecklas svagare. När det gäller transportmedel har marknaden för lätta lastbilar utvecklats särskilt starkt. Dessa lastbilar är ingen stor marknad för Volvo och Scania, men det är en viktig signal om att efterfrågan i svensk

ekonomi stiger eftersom lätta lastbilar används i många branscher.

Byggsektorn tillhör de sektorer som utvecklas starkast för närvarande. Under 2006 ökade produktionen med 10 procent. Även de kommande åren bedöms byggandet öka kraftigt. Bostadsbyggandet har varit draglok i byggandet de senaste åren och detta fortsätter framöver. Övrigt husbyggande, såsom kontor och affärscentrum ökar också starkt. Infrastrukturbyggandet har länge utvecklats mediokert, men i takt med allt bättre offentliga finanser bedömer vi att detta byggande (vägar, järnvägar, hamnar med mera) kommer igång i omfattande utsträckning de kommande åren.

Det har sedan en tid tillbaka funnits en brist på arbetskraft inom byggsektorn. Hittills har dock detta inte resulterat i påtagliga produktionsproblem eller löneökningar i sektorn. Vår bedömning är att detta inte heller under de kommande åren blir ett så stort problem att det bryter utvecklingen i branschen.

Däremot har materialbrist blivit ett allt större problem och har försenat byggen det senaste året. Till exempel uppger vissa företag att det varit stora svårigheter att få tag i isolering. För många andra insatsvaror, som till exempel dörrar och fönster, ökar också leveranstiderna och försenar därför byggen. Inte heller detta bedöms bli ett så stort problem att det mer än marginellt bromsar utvecklingen i branschen utan byggandet fortsätter att öka i god takt de kommande åren.

För den **offentliga sektorn** spår vi en måttlig produktionsuppgång de kommande åren. Visserligen förbättras offentliga sektorns finanser påtagligt när sysselsättningen stiger, men samtidigt begränsar utgiftstaket verksamheten. Med nuvarande skattesatser kommer ett mycket stort överskott att genereras. Frågan om hur detta överskott skall användas kommer sannolikt att bli ett allt hetare ämne i samhällsdebatten ju större överskottet blir.

Produktionsutveckling inom olika sektorer
2006 års referenspriser

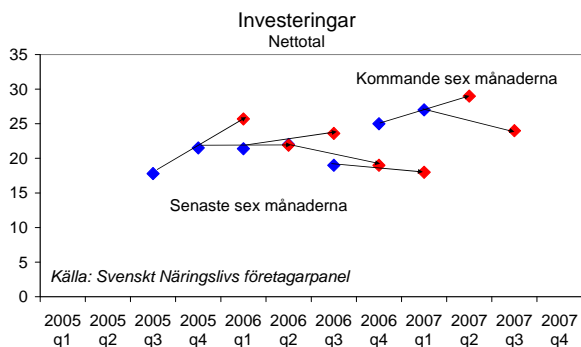
	Mdr kr 2006	Andel (procent)	Procentuell förändring		
			2006	2007	2008
Privat näringsliv	1930	68	5,7	4,4	3,9
Privat varuproduktion	756	27	5,4	4,2	3,8
Tillverkningsind inkl energi	596	21	4,8	4,2	4,0
Privat tjänsteproduktion	1 174	41	5,9	4,5	4,0
Offentliga myndigheter	515	18	1,1	1,1	1,1
Skatter, subventioner, m.m.	393	14	-	-	-
Totalt, BNP	2 838	100	4,4	3,7	3,0

Källa: SCB och Svenskt Näringsliv

INVESTERINGSNIVÅN BYGGS UPP

Under hösten kunde man skönja tecken på en avtagande investeringstakt. Nu tar investeringarna återigen förnyad fart drivna av goda vinster, ett högt kapacitetsutnyttjande, en konsumtionsledd inhemsk efterfrågan samt god ordergång från den europeiska marknaden.

Investeringarna utvecklas starkt inom gruvindustrin, i energisektorn och i stora delar av tillverkningsindustrin. Skogsindustrins investeringar utvecklas svagt liksom den grafiska industrins. Även i tjänstesektorn ökar investeringarna. Ökad köpkraft driver investeringarna inom handel, hotell och restaurang. Den goda industrikonjunkturen drar även med sig konsult- och andra företags-tjänster inklusive IT-sektorn.

Svenskt Näringslivs företagarpanel tyder på fortsatt ökade investeringar den närmaste tiden. Den senaste mätningen ligger visserligen något under den förra kvartalsmätningen, men det hänger snarare samman med att det politiska regimskiftet gav en överdrivet optimistisk slagsida i höstmätningen.

Bostadsinvesteringarna fortsätter att utvecklas starkt. Borttagandet av ränte- och investeringsbidragen gjorde att många projekt startades före årsskiftet. Dessa projekt kommer att generera en intensiv byggverksamhet under innevarande år.

Den senaste bygglovsstatistiken tyder på ett ökat byggande även efter det att subventionseffekten klingat av. Bostadsinvesteringarna är i hög grad marknadsdrivna och det finns en stark underliggande efterfrågan hos hushållen, något som spås på av ökade disponibla inkomster.

De offentliga investeringarna utvecklas starkt för närvarande. Goda offentliga finanser skapar utrymme för fortsatta ökning. Ett antal stora infrastrukturprojekt planeras, varav en del troligtvis kommer att finansieras via PPP-lösningar (*Public Private Partnerships*). Om så blir fallet kommer

projekten att dyka upp som privata investeringar i statistiken.

De utländska direktinvesteringarna i Sverige har varit inne i en lång svacka. Förra året tog de fart igen. De inkommande direktinvesteringarna var förra året 27 miljarder kronor högre än de svenska företagens direktinvesteringar i andra länder.

Direktinvesteringar har förvisso en tendens att variera kraftigt mellan olika kvartal. Kopplingen mellan direktinvesteringsflöden och faktiska investeringar är dessutom inte helt klar. Men inte desto mindre kan det senaste årets utveckling av direktinvesteringarna ses som ett positivt tecken och något som kan komma att generera ytterligare faktiska investeringar framöver.

Investeringar, 2006 års referenspriser

	Mdr kr 2006	Andel (procent)	Procentuell förändring		
			2006	2007	2008
Näringslivet, exkl bostäder	335	66	6,4	6,3	5,3
Industri inkl energi	120	24	5,6	8,9	5,6
Tjänstesektorn	215	42	6,9	4,9	5,2
Bostäder	91	18	16,5	9,1	5,2
Offentliga myndigheter	82	16	8,7	7,2	3,3
Totalt	509	100	8,2	7,0	5,0
Byggnader, inkl. bostäder	226	44	12,2	6,9	4,4
Maskiner, inkl. transportmedel	209	41	4,6	7,9	6,1
Övrigt	74	15	7,0	4,5	3,4

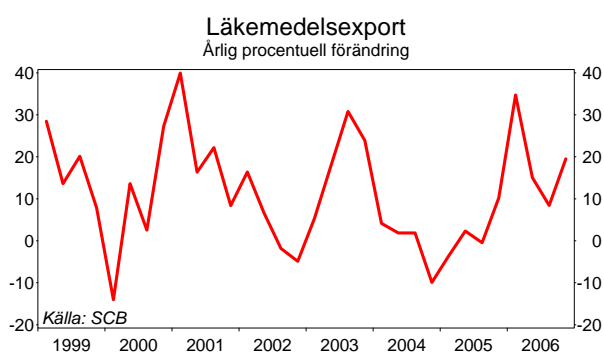
Källa: SCB och Svenskt Näringsliv

EUROPA OCH ASIEN DRIVER EXPORTEN

Den svenska exporten uppvisade både en god start och en fin avslutning på fjolåret, även om perioden däremellan karakteriserades av en mer dämpad utveckling. Särskilt stark var exportutvecklingen för ett antal relativt obearbetade varor, såsom metaller, oljeprodukter och trävaror. För de två förstnämnda varugrupperna har den starka produktionstillväxten i Asien och dess prishöjande effekter spelat en viktig roll. Efterfrågan, och därmed även priserna, på dessa varor förväntas vara fortsatt stark även under innevarande år.

Den starka efterfrågan på svenska trävaror kan förklaras av en strålande byggkonjunktur i Europa, vilket har drivit upp priset på såväl virke som sågade trävaror. Av olika förtroendeindikatorer att döma verkar byggkonjunkturen i Europa förbli stark under innevarande år, varför det finns goda skäl att förvänta sig en stark svensk trävaruexport även framöver.

Exporten av ett antal mer högförädlade varugrupper, som motorfordon och läkemedel, växte förhållandevis starkt under 2006, trots en successivt avtagande efterfrågan från USA. Den försvagade dollarn kombinerat med en fortsatt avmattning av den amerikanska konjunkturen förväntas dämpa exporten av dessa varor under 2007 och 2008.

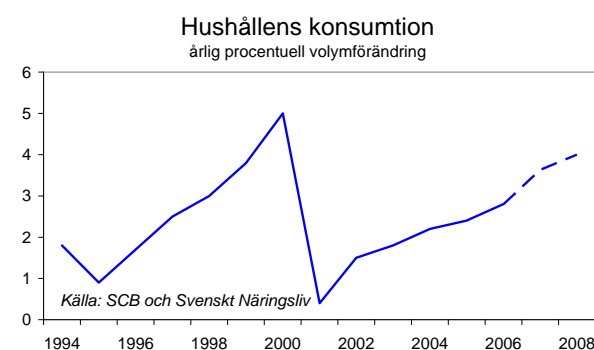
Den stora besvikelsen under fjolåret var utan tvekan exporten av teleprodukter, vilken helt stagnerade efter dryga två års stark tillväxt. Även exporten av massa och papper utvecklades förhållandevis svagt, vilket bland annat förklaras av höga priser på energi och kemikalier samt stigande priser på virke. Det sjunkande papperspriset mätt i dollar, en fortsatt dollarförsvagning, samt en snabbt ökande pappersproduktion i Kina innebär en allt tuffare konkurrenssituation för svenska pappersproducenter. Vi förväntar oss således en fortsatt svag utveckling såväl i år som nästa år för denna viktiga exportsektor.

De senaste årens trend med en snabbare ökningstakt av tjänsteexporten relativt varuexporten förväntas fortsätta. En stadigt växande inhemsk efterfrågan i Europa, kombinerat med en fortsatt stark ekonomisk utveckling i stora delar av Asien, gör att den svenska exporten kan växa i en relativt angenäm takt även under 2007, trots en svagare amerikansk konjunktur. Sammantaget ökar exporten med 5 procent under 2007, för att därefter växa med 4 procent under 2008 till följd av en något svagare världshandelstillväxt och starkare krona.

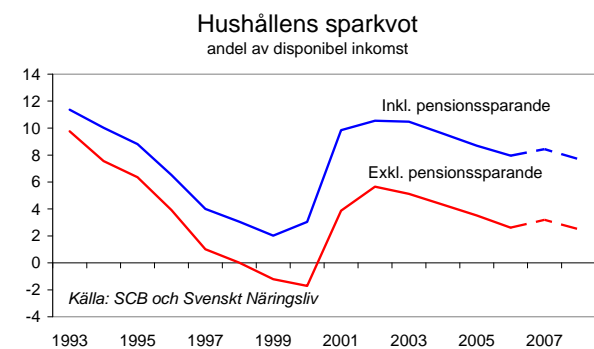
SYSSELSÄTTNINGSDRIVEN KONSUMTION

Den starka ökningen av sysselsättningen fortsätter att driva upp konsumtionen. Under 2006 ökade hushållens konsumtion med 2,8 procent och vi räknar med att den även framöver växer starkt, närmare bestämt med 3,6 procent i år och 4,0 procent nästa år.

Konsumtionen ökar således starkt och närmar sig tillväxttalen runt sekelskiftet. Då ökade hushållens konsumtion snabbt, men från en låg nivå efter 1990-talskrisen. Till skillnad från då baseras årets och nästa års ökade konsumtion på en sysselsättningsökning, som ser ut att vara stabil med basen i en stark inhemsk ekonomi och hygglig utveckling av utrikeshandeln. Därför ser vi inte någon större risk att råka ut för den snabba inbromsning i ökningstakten, som skedde efter sekelskiftet.

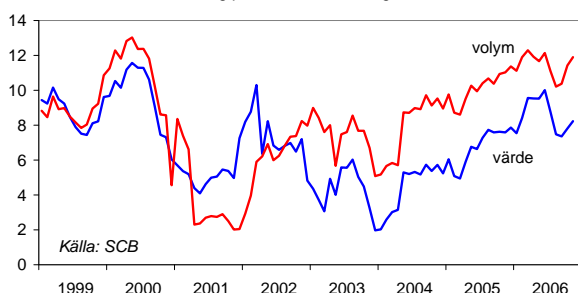
Stabiliteten i konsumtionsökningen förstärks även av att hushållen, trots snabbt ökande lån, har marginaler i form av sparande. I nationalräkenskaper räknas nettoförändringar i avtalspensioner och i PPM-systemet in i hushållens sparande, vilket är medel som blir tillgängliga för den enskilde först i samband med pensionen. Även om man räknar bort pensionssparandet finns det marginaler kvar i hushållens ekonomi. Vi räknar med att den marginalen ligger runt tre procent.

En stor del av hushållens konsumtionsökning har den senaste tiden bestått av varaktiga varor och så kallade övriga tjänster. I det senare ingår exem-

pelvis restaurangbesök, kemtvätt och andra tjänster, där efterfrågan är starkt beroende av inkomstens utveckling. Med ökande sysselsättning och fortsatta reallöneökningar kommer konsumtionen av övriga tjänster att öka. Även hushållens köp av varaktiga varor kommer att öka, men sannolikt inte i samma takt som under de senaste åren. Vi räknar med en något långsammare ökningstakt i försäljningen av varaktiga varor efter de senaste årens snabba uppgång. Notera att volymökningen har varit betydligt högre än försäljningen i löpande priser till följd av sjunkande priser.

Försäljning av varaktiga varor, volym och värde
årlig procentuell förändring

Då en relativt stor andel av konsumtionen består av importerade varor och tjänster, kommer hushållens köplädje att bidra till en starkt växande import.

I spåren av den starka konjunkturen har antalet företagare ökat något. Förändringarna är små, men till skillnad från ökningen i mitten av 1990-talet är den i betydligt högre grad baserad på frivillighet och inte på brist på alternativ eller uppblåsta av subventioner. Ökningen kan ses som en begynnande tilltro på möjligheter som företagare. Den ökande konsumtionen av övriga tjänster är en drivkraft bakom många företag. Den drivkraften förstärks om den föreslagna skattereduktionen av hushållsnära tjänster genomförs.

INFLATIONEN INOM MÅLINTERVALLET

Under 2006 steg prisnivån med 1,4 procent. Ökningen är måttlig, och klart inom Riksbankens toleransintervall. Vi räknar med en svag ökning av inflationstakten till 1,8 procent under 2007 och till 2,0 procent 2008. Den snabba ökningen av sysselsättningen leder inte till några större prispåverkande effekter. Som vanligt kan det inte uteslutas att de återkommande prisförändringarna på olja och annan energi skapar mer eller mindre tillfälliga upp- och nedgångar i konsumentpriserna.

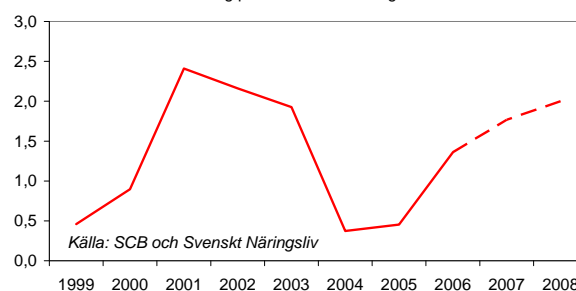
Inflationen kommer således att hålla sig inom Riksbankens toleransintervall, det vill säga ett till tre procent. Riksbanken får hjälp av fortsatt låga

priser på importerade varor (utom olja och energi). Vi räknar också med att kronan kommer att stärkas något under året, vilket också bidrar till att hålla tillbaka inflationen. Den fortsatt starka konkurrensen inom detaljhandeln hjälper också till att hålla inflationen under kontroll.

Riksbankens räntehöjningar kan således begränsas och vi räknar med att endast en till höjning sker under året och att höjningarna under 2008 blir måttliga. Vi räknar med att prishöjningarna på fastigheter kommer att fortsätta, om än i en något lugnare takt än under de senaste åren.

Konsumentpriser

årlig procentuell förändring

SYSSELSÄTTNINGEN MOT REKORDNIVÅ

Arbetsmarknaden förbättras nu allt mer och den starka sysselsättningsökningen under 2006 fortsätter under både 2007 och 2008. Enligt vår prognos ökar sysselsättningen med nära 160 000 personer vilket leder till att antalet anställda närmar sig 4,5 miljoner personer. Så hög har sysselsättningen endast varit 1990 - antalet sysselsatta är därmed på väg mot rekordnivåer.

Arbetsmarknad 1990 och 2008

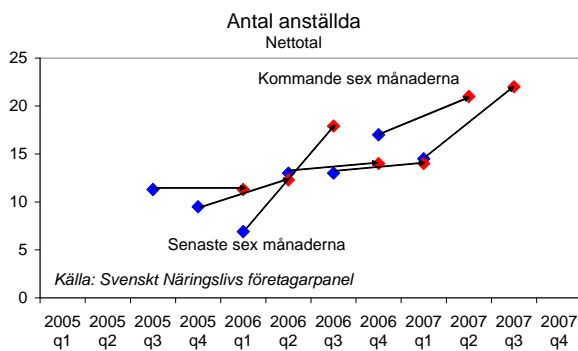
	1990	2008
Sysselsatta		
- antal (tusental)	4 500	4 496
- procent av arbetsför befolkning	83,4	76,6
Utanför arbetskraften (tusental)	838	1 172
Öppen arbetslöshet		
- antal (tusental)	82	204
- procent av arbetskraften	1,8	4,3

Källor: SCB och egna beräkningar

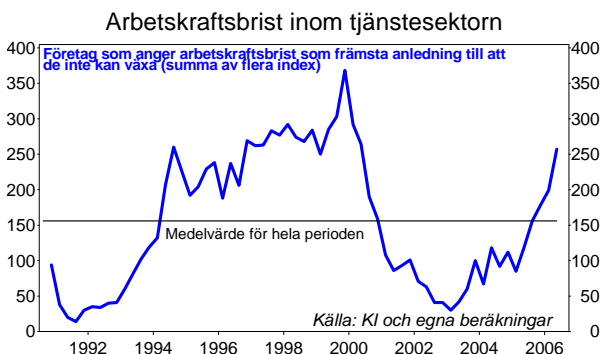
Skillnaderna mellan 1990 och 2008 är ändå stora. Till följd av en kraftig ökning i den arbetsföra befolkningen beräknas sysselsättningsgraden bli betydligt lägre 2008 än 1990. De lediga resurserna är därmed större nu, vilket också återspeglas i att antalet personer i arbetsför ålder utanför arbetskraften beräknas till närmare 1,2 miljoner 2008.

Arbetslösheten var också betydligt lägre 1990 än vad den väntas vara under nästa år.

Olika indikatorer på hur arbetsmarknaden kommer att utvecklas visar på en fortsatt stark förbättring av sysselsättningen. I Svenskt Näringslivs företagarpanel ligger nettotalet på antal företag som uppger att de ska anställa de kommande sex månaderna kvar på en hög nivå. Samtidigt kan konstateras att nettotalet för antal företag som uppger att de har anställt de senaste sex månaderna har fallit tillbaka något. Antal företag som uppger arbetskraftsbrist som främsta skäl till att inte kunna växa har ökat kraftigt sedan hösten 2005.³ Mest markant är ökningen inom tjänstesektorn där också sysselsättningen ökat som mest.

Än så länge har varken sysselsättningsförbättringen eller den ökande arbetskraftsbristen fått något genomslag i stegrande löneökningar. För tjänstemän steg visserligen löneökningstakten något under 2006 men var fortfarande på en låg nivå.⁴ Inte ens inom den heta byggsektorn har den kraftiga sysselsättningsuppgången resulterat i stigande löneökningar. En orsak till detta kan vara att byggverksamheten fragmenteras och att företagen väljer att hyra in arbetskraft, vilket breddar rekryteringsbasen utanför Sveriges gränser.

En orsak till att löneökningstakten inte stigit torde vara att det fortfarande finns stora lediga resurser.

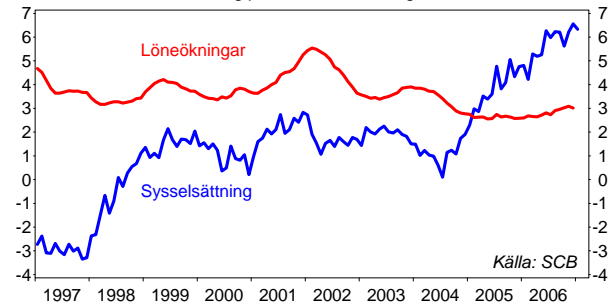
³ Källa: Konjunkturinstitutets *Konjunkturbarometern*.

⁴ Enligt data från SCB:s konjunkturlönestatistik.

Den öppna och dolda arbetslösheten var i genomsnitt drygt 870 000 under 2006. Det finns en risk för att arbetslösheten kommer att vara fortsatt hög samtidigt som arbetskraftsbristen ökar framöver och övergår till en överhettning av arbetsmarknaden. Det beror främst på en *mismatch* då de arbetslösa inte har rätt kompetens och kvalifikationer för att kunna ta de jobb som nu skapas.

Ett tecken på detta är att ungdomsarbetslösheten är fortsatt hög. Den kraftiga sysselsättningsuppgången har inte spridit sig till de grupper som har det svårast att etablera sig på arbetsmarknaden. Ungdomar som hamnar i arbetslöshet direkt efter gymnasiet tenderar att kvarstå i arbetslöshet under en längre tid.⁵ Det är därför oroande att den starka sysselsättningsstillväxten inte inkluderar alla grupper på arbetsmarknaden.

Sysselsättning och löneökningar inom byggsektorn

Regeringens nu genomförda förändringar i a-kassan och jobbavdraget är ett steg i rätt riktning för att öka arbetsutbudet och motivera arbetslösa att söka jobb. Även det kommande avdraget för köp av hushållstjänster underlättar för nya jobb för grupper med svag förankring på arbetsmarknaden.

Dessa åtgärder är dock inte tillräckliga. En viktig åtgärd för att företagen ska våga anställa oprövade eller osäkra personer, till exempel ungdomar eller invandrare utan erfarenhet, är att göra arbetsrätten mer flexibel. Annars är risken att de stimulansåtgärder som regeringen genomfört leder till att företagen väljer att rekrytera från en konkurrent i stället för en arbetslös, vilket tenderar att vara lönedrivande.

OECD har i en analys av den svenska ekonomin påpekat att det behövs reformer på ett antal områden för att underlätta för utsatta grupper att få ett jobb.⁶ Arbetsmarknadslagstiftningen bör bli mind-

⁵ Nordström Skans, Oskar, (2005) Har ungdomsarbetslöshet långsiktiga effekter?, i *Arbetsmarknad & Arbetsliv 2005:3*, Arbetslivsinstitutet.

⁶ OECD (2007), *OECD Economic Surveys: Sweden*, Volume 2007/4.

re stel och skattekilarna på arbetsinkomster behöver sänkas. Samtidigt måste arbetsmarknadens parter tillåta en ökad flexibilitet i lönebildningen och en större lönespridning. Utfallet i de pågående avtalsförhandlingarna är därför avgörande för hur grupper med svag förankring på arbetsmarknaden ska klara sig framöver. Kraftiga höjningar av minimilönen, vilket flera fackföreningar har som krav under de pågående löneförhandlingarna, bygger upp de redan höga murarna kring arbetsmarknaden.

TJÄNSTERNA SYSSELSÄTTNINGSMOTOR

Den starka sysselsättningsuppgången under 2006 och historiskt höga kapacitetsutnyttjandet bäddar för en fortsatt uppgång under både 2007 och 2008. Starkast utveckling ser vi i den privata tjänstesektorn som är den riktiga sysselsättningsmotorn i ekonomin. Sysselsättningen ökar även, om än måttligt, i de varuproducerande branscherna. Inom byggindustrin kommer då sysselsättningen att ha ökat under hela 2000-talet. Men trots att det är svårt att få tag på arbetskraft tenderar det alltså inte att leda till någon omfattande lönepress.

Efter flera års minskning ökar nu sysselsättningen även i tillverkningsindustrin. Vår bedömning är att detta är en konjunkturrell effekt, bland annat till följd av de senaste årens starka exportefterfrågan, och inte att den långsiktigt negativa sysselsättningstrenden har vänt.

De allt starkare finanserna i stat och kommuner gör att effektiviseringsarbetet avtagit och en expansion är att vänta. Sysselsättningen väntas därför öka i både kommuner och stat, sammantaget med närmare 35 000 personer.

Samtidigt som efterfrågan på arbetskraft blir allt starkare växer även befolkningen i arbetsför ålder med nästan 50 000 personer under prognosperioden. Detta tillsammans med förändringarna i a-kassan samt omläggningen av arbetsmarknadspolitiken leder till att arbetskraften väntas öka kraftigt. Ökningen är högre i år vilket leder till att den öppna arbetslösheten bara minskar marginellt. Den fortsatta sysselsättningsuppgången får desto större effekt på arbetslösheten 2008 vilket medför att den öppna arbetslösheten sjunker ned mot 4,3 procent för helåret.⁷

Den allt bättre utvecklingen på arbetsmarknaden ger betydligt starkare avtryck i den dolda än i den öppna arbetslösheten. Den dolda arbetslöshet minskar med nästan 120 000 personer, vilket innebär en öppen och dold arbetslöshet på 715 000 personer under 2008.

Utanförskapet minskar under prognosperioden med mer än vad sysselsättningen ökar. Detta beror bland annat på att antalet subventionerade jobb väntas minska till följd av förändringarna i arbetsmarknadspolitiken. Exakt vilka effekter dessa åtgärder får är en aning osäkert då det dels är svårt att veta hur attraktiva nystartsjobben kommer att bli och dels är oklart hur jobb- och utvecklingsgarantin kommer att utformas. Utgångspunkten är ändå att den reguljära sysselsättningen utvecklas bättre än den ”normala” sysselsättningen.

Trots denna kraftiga sysselsättningstillväxt kommer över än en miljon personer i arbetsför ålder vid slutet av perioden att befinna sig i ett utanförskap.

Arbetsmarknadens utveckling

	Antal 2006 tusental	Andel (procent)	Procentuell förändring		
			2006	2007	2008
Privat näringsliv	2 848	66	2,1	2,2	2,0
Privat varuproduktion	1 043	24	1,1	1,6	0,8
<i>Tillverkningsind inkl energi</i>	686	16	-0,6	1,0	0,4
Privat tjänsteproduktion	1 805	42	2,7	2,5	2,8
Offentliga sektor	1 484	34	1,7	1,6	0,7
<i>Stat</i>	248	6	3,1	2,0	0,5
<i>Kommun</i>	1 236	28	1,4	1,5	0,7
Totalt	4 340	100	1,9	2,0	1,6
Arbetskraft	4 586		1,3	1,7	0,8
Befolkning 16-64 år	5 825		1,0	0,5	0,3
Öppet arbetslösa, tusental (1)			246	238	204
Öppen arbetslöshet, nivå (2)			5,4	5,1	4,3
Konjunkturåtgärder, tusental (3)			139	110	100
Konjunkturåtgärder, nivå (2)			3,0	2,4	2,1
Dold arbetslöshet, tusental (4)			627	554	511
Öppen och dold arbetslöshet, tusental			873	792	715
Öppen och dold arbetslöshet, nivå (5)			15,0	13,5	12,2
Utanförskap, tusental (6)			1 187	1 068	1 016
Utanförskap, nivå (5)			20,4	18,2	17,3

Källor: SCB, AMS, Försäkringskassan och Svenskt Näringsliv

(1) Enligt ett regeringsförslag ska den öppna arbetslösheten i framtiden, enligt internationell standard, inkludera heltidsstuderande som söker arbete. Under 2006 uppgick dessa till 84 000 personer.

(2) Nivå i procent av arbetskraften

(3) Inklusive nystartsjobb och jobb- och utvecklingsgarantin.

(4) I dold arbetslöshet inkluderas personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, arbetssökande utanför arbetskraften, undersysselsatta (helårsekvivalenter), sjukfrånvaro hela veckan (överstigande snittet 95 till 97) samt personer i S/A-ersättning (överstigande snitt 95 till 97).

(5) Procent av befolkning i arbetsför ålder

(6) I utanförskapet inkluderas alla som inte är reguljärt sysselsatta eller heltidsstuderande (studerande som söker arbete inkluderas).

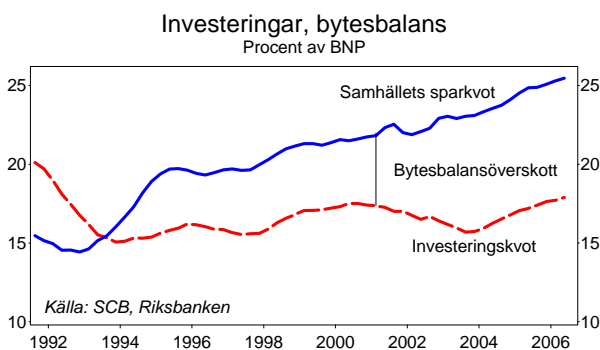
⁷ Den öppna arbetslösheten beräknas enligt den gamla definitionen som vid skrivandets stund är gällande. Regeringen har dock aviserat att de kommer att besluta om en omläggning av hur arbetslösheten redovisas.

Framtidens investeringar

Sverige har den lägsta investeringskvoten i EU. Samtidigt investerar Sverige i framtiden genom en hög samhällelig sparkvot, något som förklaras av bytesbalansöverskottet. Resultatet har blivit omfattande investeringar i utlandet. Möjligheterna har nu förbättrats för en bred inhemsk investeringsuppgång både i näringslivet, i offentlig infrastruktur och i bostadssektorn. Det förutsätter att regeringen utnyttjar det positiva momentum som konjunkturen ger till att genomdriva ytterligare reformer.

FRAMTIDENS INVESTERINGAR

Investeringarna i Sverige föll kraftigt som andel av BNP i början av 1990-talet. Det syns ett konjunkturmönster där investeringarna tenderar att variera mer än BNP i såväl uppgångar som i nedgångar. Sedan investeringsbotten 1994 kan anses en svag positiv underliggande trend. En trend som gör att investeringarnas andel av BNP över konjunkturcyklerna ökar något. Men trenden har hittills varit svag, vi har därför långt kvar till investeringsnivåerna i andra europeiska länder.

Sedan mitten av 1990-talet har samtidigt bytesbalansöverskottet vuxit kraftigt. Genom att addera bytesbalansen med investeringarna får man ett mått på samhällets totala sparkvot. Sparkvoten har vuxit från 15 till 25 procent. Överskottet i utrikeshandeln har använts till utlandsinvesteringar och till avbetalningar på vår utlandsskuld.

En hög samhällelig sparkvot kan tolkas som att vi har ökat våra investeringar i framtiden. Investeringar görs för att få avkastning i framtiden. Det kan gälla vanliga investeringar som görs i Sverige. Men det gäller även när man använder bytesbalansöverskottet. Ett överskott i bytesbalansen kan användas till direktinvesteringar i utlandet, till finansiella placeringar av exempelvis pensionsfonder, eller till att betala av på lån, exempelvis statsskulden. Alla dessa transaktioner kan ses som ett sätt att köpa sig framtida avkastning. En avbetalning på statsskulden ger till exempel en minskad framtida räntebörda, vilket är en form av avkastning.

En nackdel med utlandsinvesteringar, från ett inhemskt perspektiv, är att viktiga spridningseffekter inte kommer till stånd. En inhemsk investering ger arbetstillfällen, stimulerar byggsektorn och ökar den privata konsumtionen. Att få upp de inhemska investeringarna är därför viktigt även om det sker på bytesbalansens bekostnad.

Samtidigt måste en sådan förändring ske balansenrat. En anledning till våra stora utlandsinvesteringar är helt enkelt att den förväntade avkastningen är relativt sett högre på många andra marknader jämfört med den svenska. Svenska företag behöver göra utlandsinvesteringar på framväxande marknader för att behålla sin konkurrenskraft. Pensionskapitalet behöver få en högre avkastning för att säkra den framtida försörjningen av de äldre osv.

Ett bytesbalansöverskott under ett antal år framöver är därför nödvändigt och det kan delvis ses som en kompensation för tidigare stora underskott. Men en dämpning av bytesbalansens storlek kan å andra sidan vara bra, eftersom det då skapas utrymme för ökade investeringar inom landet och därmed positiva effekter på arbetsmarknaden.

VAR FINNS INVESTERINGSBEHOVEN?

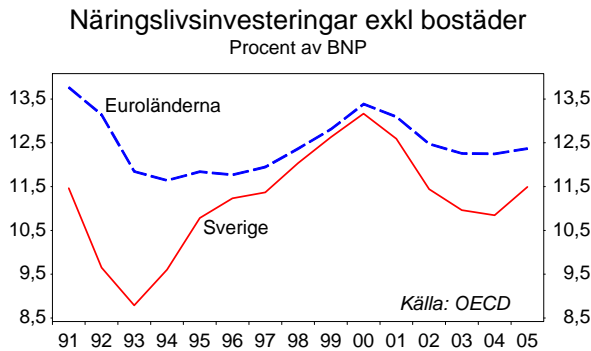
Den senaste investeringsuppgången har pågått lika länge som den förra. Vid sekelskiftet skedde den typ av felinvesteringar som brukar förebåda en framtida nedgång. Nu är det å andra sidan svårt att se några överhettningstendenser, i varje fall när man betraktar näringslivets investeringar rensat för bostäder, se diagram på nästa sida.

I förhållande till euroländerna har vi låga näringslivsinvesteringar. Under den förra uppgången kom vi nästan i kapp, men nu ligger vi märkbart lägre. För att komma i nivå skulle de rena näringslivsinvesteringarna behöva stiga med 23 miljarder kronor utöver den konjunkturmässiga uppgång som sker parallellt både i Sverige och i övriga EU.

Ett annat tecken på att näringslivsinvesteringarna är för låga är att vi under en lång följd av år har haft en sjunkande *terms-of-trade*. Det innebär att

priserna på de varor vi exporterar har ökat mindre än priserna på det vi importerar.

En sådan utveckling är märklig med tanke på Sverige relativt höga ekonomiska nivå. Det rimliga borde vara tvärtom, att vi producerar allt mer komplicerade och dyra saker medan vi importerar det som är billigt. En viktig orsak till *terms of trade*-fallet är med stor sannolikhet att vi under en lång period har investerat för lite i näringslivs-sektorn.

MAN KAN ALLTID BO BÄTTRE

Bostadsbyggandet föll dramatiskt i samband med 1990-talskrisen. En viktig förklaring till den kraftiga nedgången i byggkonjunkturen var borttagandet av bostadssubventioner, kombinerat med den realräntechock som försvaret av den fasta växelkursen och den framgångsrika inflationsbekämpningen medförde. Under de senaste åren har bostadsinvesteringarna visserligen ökat kraftigt, men från en låg nivå. Det vi nu ser kan beskrivas som en normalisering av bostadsbyggandet. Då denna normalisering i huvudsak är marknadsdriven finns inte samma sårbarhet som under subventionseran.

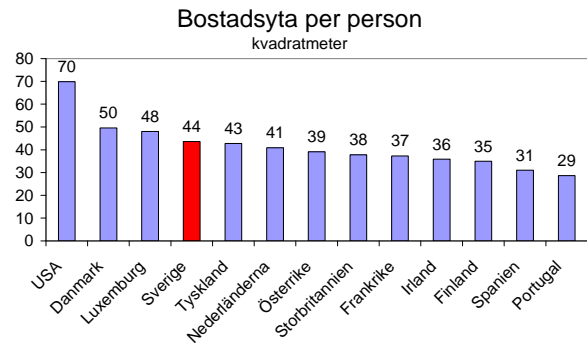
Behoven är stora och flera underliggande faktorer talar för fortsatt höga bostadsinvesteringar. Barnafödandet har ökat vilket gör att många familjer behöver byta upp sig. Dessutom gör de stora barnkullarna från början av 1990-talet så småningom entré på bostadsmarknaden. Fyrtioalst-generationen har relativt god privatekonomi och byter därför inte ner sin bostadsstandard i samma takt som tidigare generationer.

I miljonprogrammet finns ett omfattande renoveringsbehov och det kan även bli aktuellt att riva slitna bostadshus för att ersätta dem med mer attraktiva bostäder. I storstadsområdena sker en omfattande inflyttning och en förbättrad arbetsmarknad förutsätter ett expanderat bostadsutbud.

Ökade disponibelinkomster, låga räntor och höga priser på det befintliga beståndet gör att framtiden

ser ljus ut. Behovet av bostäder kommer att mötas av marknadskrafterna genom nybyggande och renoveringar.

Innan bostadssubventionerna skalades ner hävdades ofta att Sverige hade en extremt hög boendestandard. Vår boendestandard är fortfarande hög, men vi intar ingen extremposition i relation till jämförbara länder.

Källa: SCB och U.S. Census Bureau

Ökade inkomster kommer rimligen att till stor del investeras i bättre och större bostäder. USA anger tonen, man har där mycket höga disponibla inkomster och ekonomin har utvecklats positivt under det senaste decenniet. Resultatet har blivit att konsumenterna har prioriterat att höja sin boendestandard. I genomsnitt har amerikanerna nu 70 kvadratmeter per person att röra sig på.

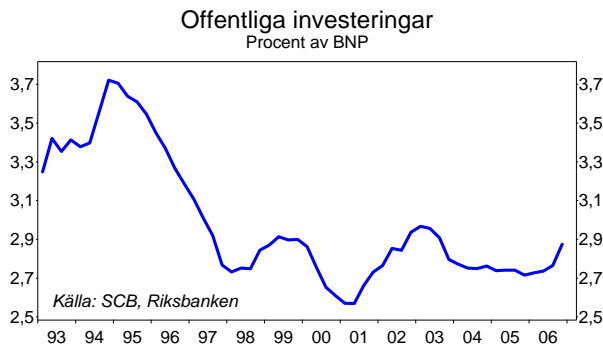
BEHOV AV OFFENTLIGA INVESTERINGAR

Det finns stora investeringsbehov i den offentliga sektorn. Detta är särskilt tydligt för väginvesteringarna, där många samhällsekonomiskt lönsamma projekt står på väntelistan. Offentliga investeringar kan även behövas för att tackla energi- och klimatfrågorna. Sedan början av 1990-talet har de offentliga investeringarnas andel av BNP sjunkit. I ett längre perspektiv har de offentliga investeringarna sjunkit sedan början av 1970-talet.

Det finns problem med drivkrafterna inom politiken. När alla utgifter ska samsas inom samma utgiftstak har beslutsfattare en benägenhet att prioritera utgifter som ger direkt utdelning i opinionen och därför tänka kortsiktigt. Offentlig konsumtion ger offentliga arbetstillfällen och offentliga transfereringar ger synliga pengaförmåner hos väljarna. Dessa två utgiftsposter får därför i allmänhet en förmånligare behandling än investeringar, vars positiva effekter kommer först efter många år.

Att öka de offentliga investeringarna till en nivå som liknar situationen i början av 1990-talet skul-

le innebära en ökning på 25 miljarder kronor, det vill säga en ökning på över 30 procent från nuvarande nivå.

Normalt är det inte önskvärt med snabba svängningar i investeringstakten eftersom det kan leda till flaskhalsar och överhettning. Samtidigt finns behov av successivt ökade infrastrukturinvesteringar, som är svåra att kombinera med nuvarande regelverk för de offentliga finanserna. Ett sätt är att finansiera ökade investeringar genom minskade offentliga transfereringar. Detta verkar dock inte ligga på den omedelbara politiska agendan.

En annan möjlighet är att i större utsträckning använda PPP-lösningar (*Public Private Partnerships*). Då kan privata finansörer stå för viktiga offentliga investeringar nu och den offentliga återbetalningen ske över den löpande budgeten under en lång följd av år. I viss utsträckning kan även marknadsanpassade brukaravgifter användas.

Det finns stora effektivitetsvinster att hämta med PPP, då sådana projekt visat sig ha en högre kostnadseffektivitet sett över livscykeln. Regeringen

har aviserat att de kommer att öppna för PPP, men risken är att det tar tid innan sådana lösningar kommer igång i större utsträckning.

INVESTERINGSHINDER I FÖRETAGEN

I Svenskt Näringslivs företagarpanel ställde vi frågan om fördelningen mellan olika typer av investeringar. Företagen svarade att 41 procent var ersättnings- och/eller rationaliseringsinvesteringar, 40 procent var expansionsinvesteringar i befintliga produkter/tjänster och 19 procent var investeringar i FoU, nya produkter/tjänster eller affärsområden.

Dessutom frågade vi vad som är det största hindret för ytterligare investeringsökning, utöver vad som redan är planerat. Det största hindret generellt sett är brist på kapital, men svaren skiljer sig något åt beroende på företagsstorlek. Det är främst de mindre företagen med upp till 9 anställda som anger kapitalbrist som investeringshinder. Nästan vart tredje litet företag ser brist på kapital som det största hindret för ytterligare investeringar.

Bland företag med 10-49 anställda och företag med minst 200 anställda är det istället tidsbrist hos företagsledningen som är det främsta hindret för ytterligare investeringsökningar. I dessa båda storleksklasser anger nästan vart fjärde företag tidsbristen som det största investeringshindret. Ett sätt att mildra bristen på tid skulle vara att minska regelbördan på företagen. Dagens omfattande regelverk gör att företagaren måste ägna för mycket tid åt annat än det som är företagets kärnverksamhet.

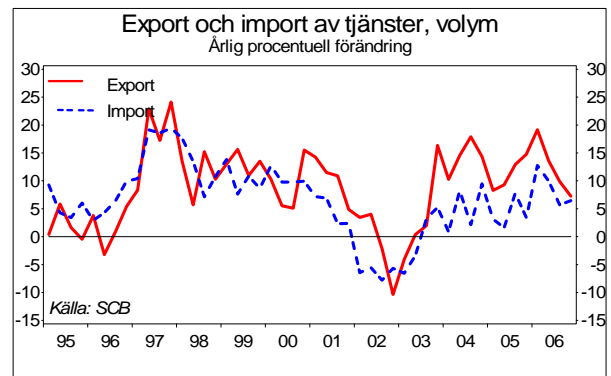
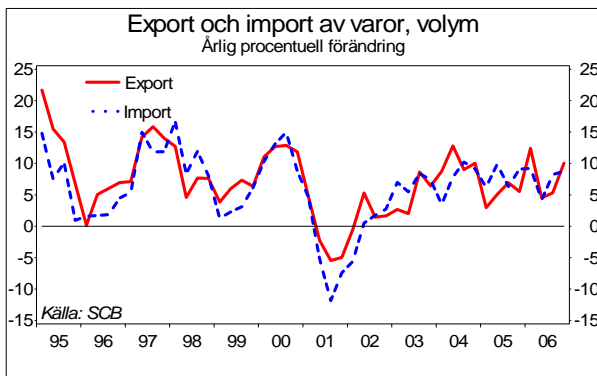
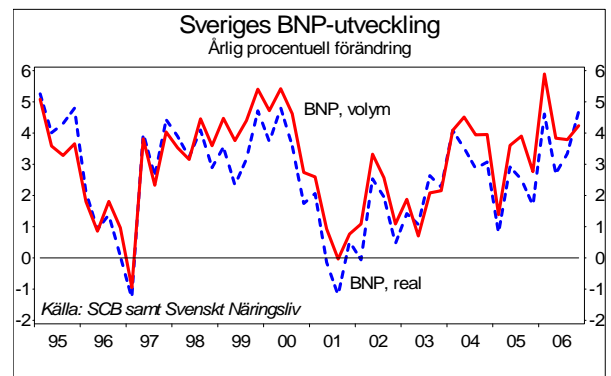
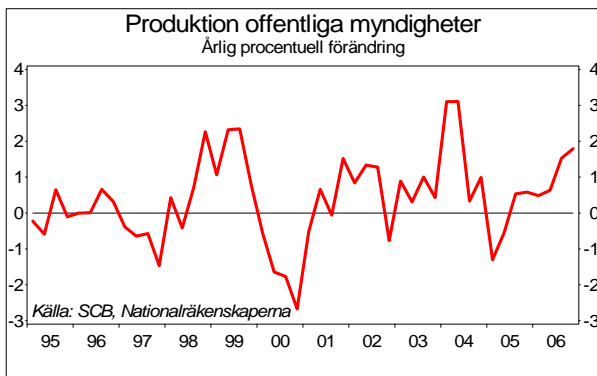
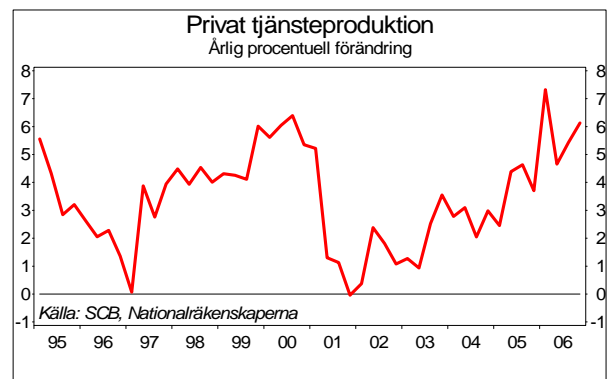
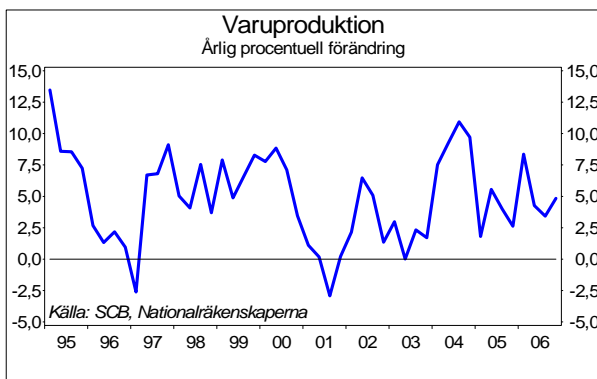
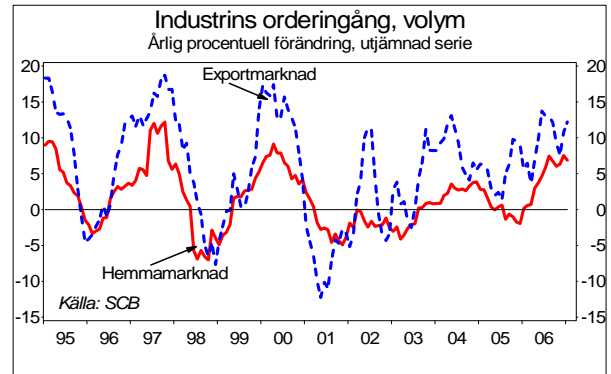
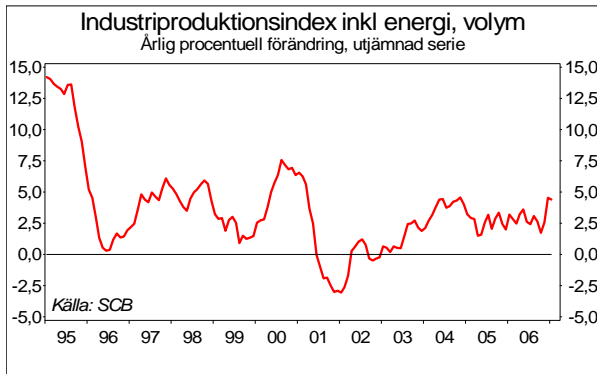
Största hinder för ytterligare expansion av företagens investeringar

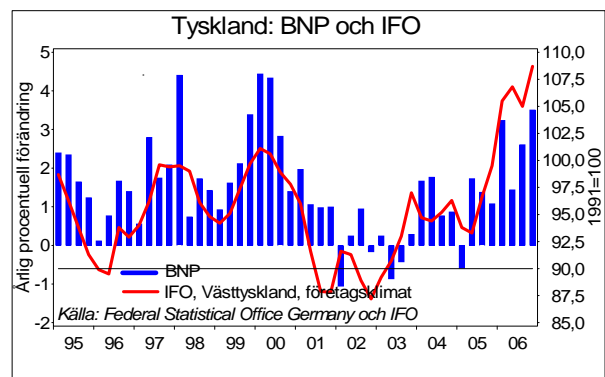
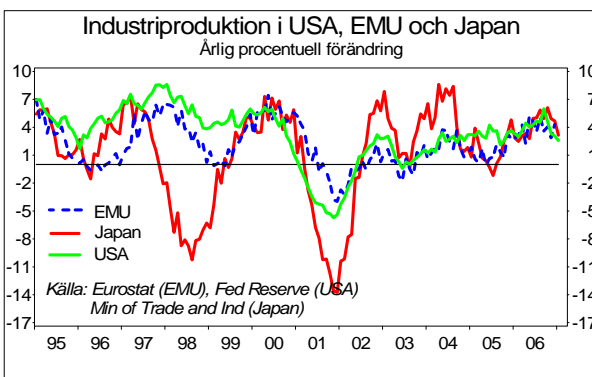
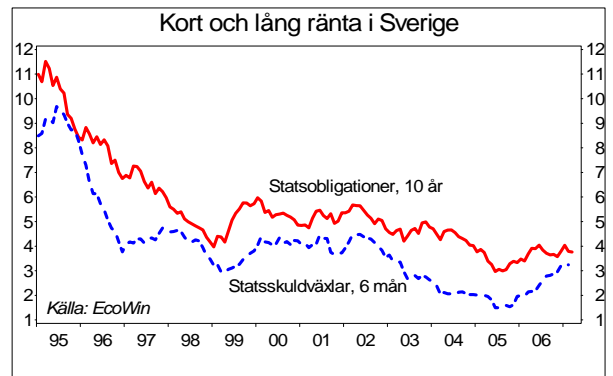
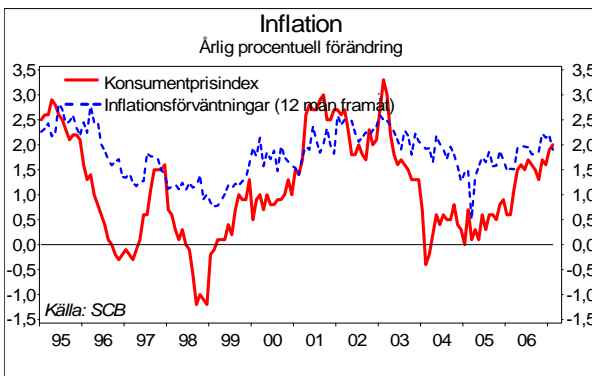
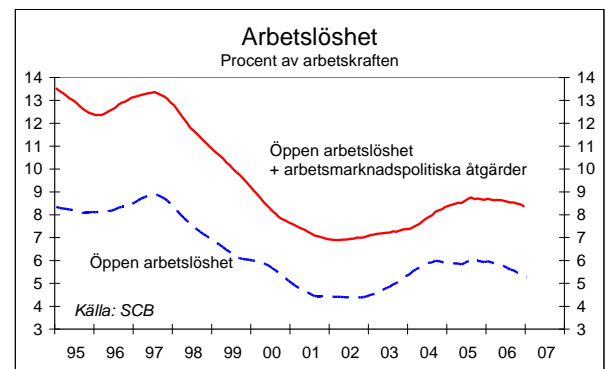
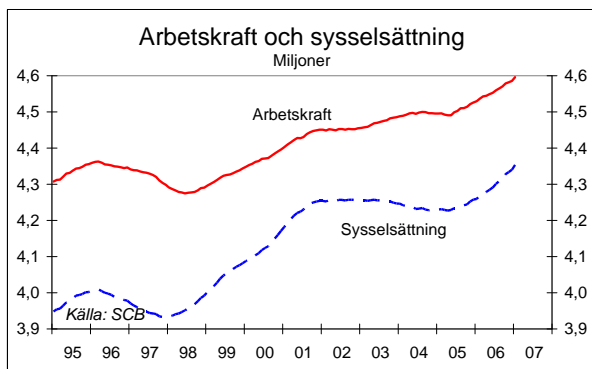
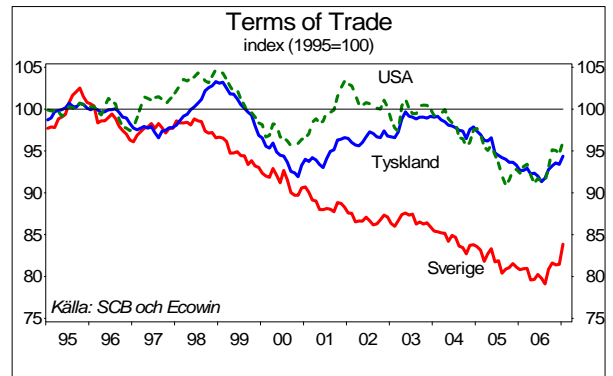
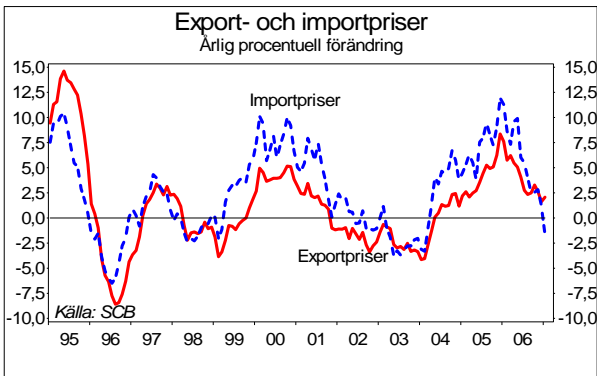
Uppdelat efter storleksklasser på företag, februari 2007

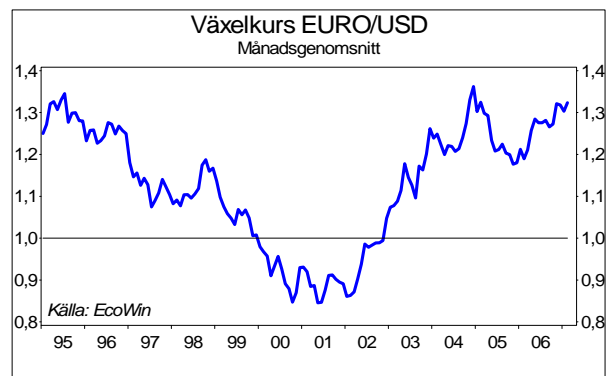
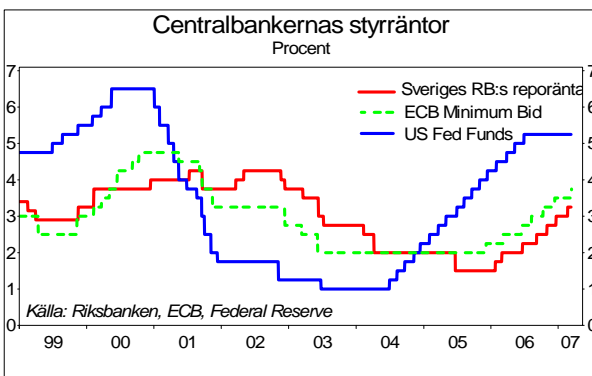
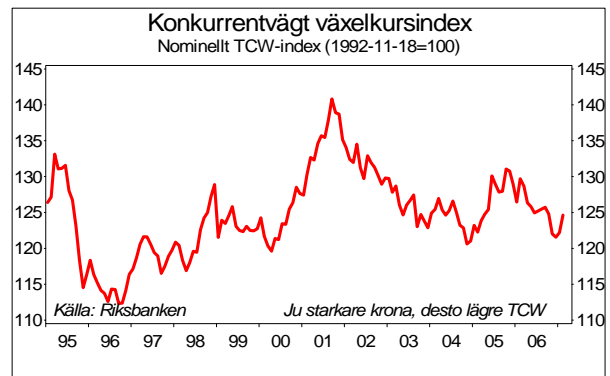
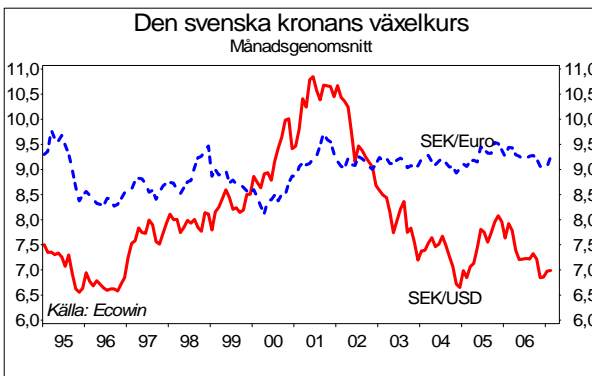
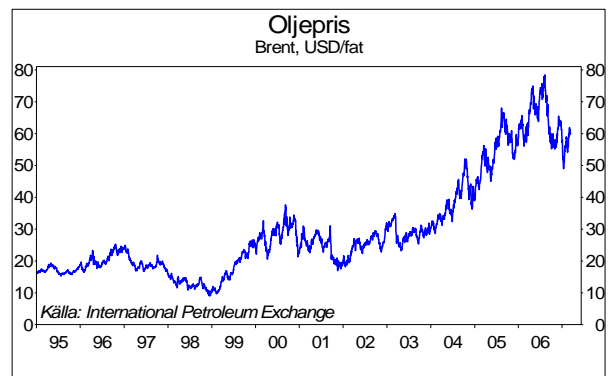
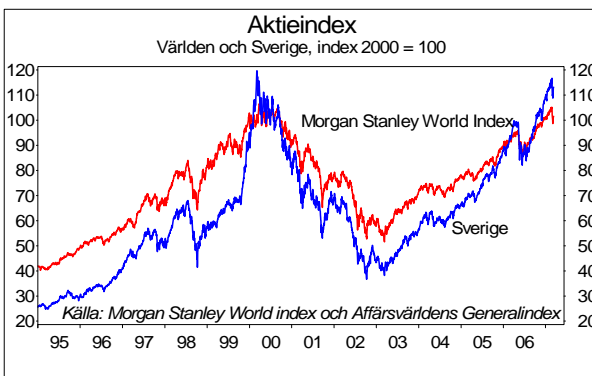
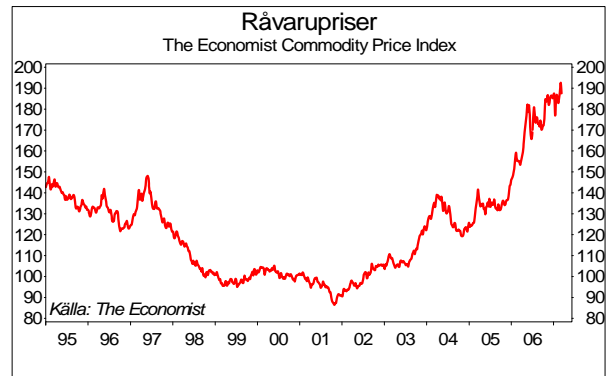
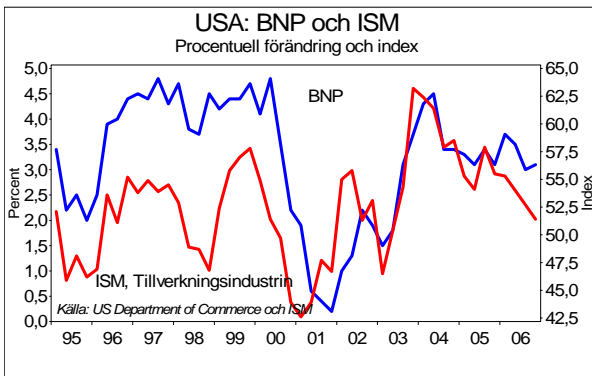
	0-9 anställda	10-49 anställda	50-199 anställda	200- anställda
1	Brist på kapital 32%	Tidsbrist hos företagsledningen 24%	Brist på lönsamma investeringssidéer 23%	Tidsbrist hos företagsledningen 24%
2	Brist på lönsamma investeringssidéer 19%	Brist på kapital 23%	Brist på kapital 22%	Annat 20%
3	Tidsbrist hos företagsledningen 19%	Brist på arbetskraft 18%	Annat 20%	Brist på kapital 19%
4	Annat 16%	Brist på lönsamma investeringssidéer 18%	Tidsbrist hos företagsledningen 19%	Brist på arbetskraft 18%
5	Brist på arbetskraft 9%	Annat 13%	Brist på arbetskraft 14%	Brist på lönsamma investeringssidéer 13%
6	Ej Svar 5%	Ej Svar 3%	Ej Svar 2%	Ej Svar 5%

Källa: Svenskt Näringsliv

Tabell- och diagrambilaga

Försörjningsbalans, 2006 års referenspriser

	Mdr kr 2006	Andel procent	Procentuell volymförändring		
			2006	2007	2008
Konsumtion	2 098	73,9	2,5	2,9	3,2
Privat	1 339	47,2	2,8	3,6	4,0
Offentlig	759	26,7	1,8	1,7	1,7
Statlig	207	7,3	1,0	1,0	1,0
Kommunal	552	19,4	2,0	2,0	2,0
Investeringar	509	17,9	8,2	7,0	5,0
Lager	0	0,0	-0,1	0,3	0,1
Export	1 456	51,3	9,1	5,0	4,0
Import	1 224	43,1	7,8	6,0	5,5
BNP	2 838	100,0	4,4	3,7	3,0
Real BNP			3,9	4,4	3,0

Några nyckeltal*

	2006	2007	2008
Öppen arbetslöshet, procent	5,4	5,1	4,3
Sparkvot, i procent av disponibel inkomst	8,0	8,4	7,7
Industriproduktion inkl energi, procentuell förändring	4,8	4,2	4,0
Konsumentprisindex, procentuell förändring	1,4	1,8	2,0
Bytesbalans, andel av BNP**	8,2	7,9	7,3
SEK/USD	7,4	7,0	6,7
SEK/EUR	9,3	9,2	9,0
TCW-index	127,3	125,0	122,5
Ränta, 10-åriga statsobligationer	3,7	4,0	4,5
Ränta, 3-månaders statsskuldsväxel	2,3	3,4	4,0

Källa: SCB och Svenskt Näringsliv

* Årsgenomsnitt, där annat ej anges

** Avser Export varor & tjänster minus import varor & tjänster enligt nationalräkenskaperna.

Det Ekonomiska Läget är Svenskt Näringslivs konjunkturrapport. Rapporten utkommer fyra gånger om året och innehåller en prognos för de närmaste två åren på svensk och internationell ekonomi.

I serien Det Ekonomiska Läget har följande publikationer tidigare utgivits:

Nödlandningen, aug 2001.
 Adrenalinkicken, dec 2001.
 Full gas på hal is, mars 2002.
 Mjölksyra, juni 2002.
 Grusväg till framtiden, aug 2002.
 Baksmällan, dec 2002.
 Ökenvandringen, mars 2003.
 Bantningskuren, juni 2003.
 Ljusstrimman, aug 2003.

Färre gör mer, dec 2003.
 Sol i Öst, mars 2004.
 Nya guldgrävare, juni 2004.
 Jobb-var god dröj, aug 2004.
 Lokomotivet läcker, dec 2004.
 Fler i och utan arbete, mars 2005.
 Mindre muskler - mera fläsk, juni 2005.
 Pengar söker affärsidéer, aug 2005.
 Kompetensgap bromsar köpfesten, dec 2005.
 Mera SLÖSA mindre SPARA, mars 2006.
 Fler lösa förbindelser, juni 2006.
 Broms- och gaspedalerna släpps, sep 2006.
 Växthuseffekten, dec 2006.

Rapporterna finns att hämta i pdf-format på Svenskt Näringslivs hemsida:

www.svensktnaringsliv.se

Kontaktuppgifter

DET EKONOMISKA LÄGET UTGES AV SVENSKT NÄRINGSLIV.

Stefan Fölster, chefekonom	08-553 431 60	stefan.folster@svensktnaringsliv.se
Jonas Frycklund	08-553 431 62	jonas.frycklund@svensktnaringsliv.se
Göran Johansson Grahn	08-553 431 03	goran.johanson-grahn@svensktnaringsliv.se
Björn Lindgren	08-553 431 23	bjorn.lindgren@svensktnaringsliv.se
Fabian Wallen	08-553 431 56	fabian.wallen@svensktnaringsliv.se
Göran Wikner	08-553 431 57	goran.wikner@svensktnaringsliv.se

Ytterligare information finns på www.svensktnaringsliv.se

Bedömningen avslutad 2007-03-13